

حوزه معاونت پژوهش و فناوری
دفتر نظریه پردازی، نقد و مناظره

گفتگو و مصاحبه

گفت و گو با دکتر رسول رکنی زاده عضو هیات علمی گروه فیزیک

به نام خدا

- جناب آقای دکتر، برای شروع بفرمایید که کرسی نظریه پردازی واقعا چیست؟ و چه تمایزاتی میان کرسی های نظریه پردازی، نقد و مناظره وجود دارد؟

کرسی های نظریه پردازی، بیانی از علاقمندی و نیز نگرانی رهبری (به عنوان نماد دغدغه ها و آرزوی های متفکران ایران) به خلأ «تفکر خالص» در میان دانشمندان و پژوهشگران کشور است. در تاریخ مواجهه با دنیای جدید (عمدتاً متبلور شده در کشورهای مغرب زمین) بیشترین آسیب به ساحت تفکر وارد آمده است.

اگر به پیروی از بعضی فیلسوفان تفکر را گشودگی به هستی معنا کنیم، غرب حائلی میان تفکر و حقیقت هستی شده است به این معنا که جهان را از منظری که محصول تمدن غرب است مشاهده می کنیم، ما حتی به خودمان از همین منظر می نگریم.

احیای کرسی های نظریه پردازی، احیای تفکر ناب و فراسوی منظری است که مدرنیته (که در آن حتی متفکران بزرگ جهان اسلام نیز مؤثر بوده اند) با خود به ارمغان آورده است. این منظر گرچه مزایای فراوانی برای حیات بشری به همراه داشته، نقیصه ها و مشکلات فراوانی نیز با خود به همراه آورده است. برای کشور ما «نظریه پردازی» به معنی باز شناخت مزایا و معایب این دیدگاه به عالم و آدم است، به طوری که بتوان بنابر پشتوانه های فرهنگی فرصت های تازه ای در پیش روی جهانیان گشود.

آنچه در تکامل مدرنیته رو به فراموشی رفت، حیات طیبه انسانی بود که در پای توسعه صنعتی و تکنولوژی قربانی شد. برای متفکران مسلمان «حیات طیبه» غایت اصلی حیات انسان است و همه چیزهای دیگر (از جمله نظام های سیاسی، تکنولوژی و علم و بقیه بخش های حیات جمعی است) برای دست یابی به این حیات معنی دار می شود.

در نظریه پردازی قصد اصلی تحلیل و نقد مجموعه اندیشه ها و دیدگاه های بشر در خدمت تکنولوژی و توسعه است و ارایه راه هایی تازه برای زیستن در حیات طیبه.

- آیا دید و رویکرد واحدی نسبت به موضوع نظریه پردازی وجود دارد؟

برای دسترسی به رویکردی واحد به نظریه پردازی، ارایه الگوهای نظریه پردازی می تواند یک راه کار اساسی باشد. ما به چه کسی نظریه پرداز می گوئیم؟ هر قدر پاسخ به این پرسش دقیق تر باشد، امکان دسترسی به رویکرد واحد بیشتر خواهد بود. به نظر می رسد، ما نیاز به طبقه

آدرس: دانشگاه اصفهان، سازمان مرکزی، معاونت پژوهش و فناوری، مرکز نظریه پردازی، نقد و مناظره **تلفن:** 37932768 **دورنما:** 37932170

حوزه معاونت پژوهش و فناوری

دفتر نظریه پردازی، نقد و مناظره

گفتگو و مباحثه

گفت و گو با دکتر رسول رکنی زاده عضو هیات علمی گروه فیزیک

بندی نظریه پردازی داریم، به نحوی که در تعریف و پرداختن به نظریه پردازی بتوانیم واقع بینانه تر عمل کنیم. تعریف سطوح گوناگون نظریه پردازی ما را از دور از دسترس پنداشتن آن باز خواهد داشت. نظریه پردازی های کوچک (اما واقعی) سنگ بناهای نظریه پردازی های بزرگ اند. مثلاً نظریه مکانیک کلاسیک نیوتون مبتنی بر اندیشه ورزی های بسیار زیادی است که متفکران پیش از او داشته اند و نیوتون همه را در یک چارچوب مطرح کرده است.

- در بحث کرسی های نظریه پردازی گاهی موضوع سیاست و رابطه کرسی ها با نظام سیاسی یا مباحثی چون علم دولتی و... مطرح می شود. نظر شما در این خصوص چیست؟

این اشکال از اینجا ناشی می شود که مسئولان نظام (مثلاً آموزش عالی) هنوز به سبک مدیریت سنتی در این گونه مباحث ورود می کنند. موضوع نظریه پردازی که توسط رهبری مطرح شد، همانطور که اشاره کردم، به صورت یک دغدغه از طرف یک متفکر مسلمان بود و نه یک برنامه دولتی، اما دولت، آن را به اتاق های در بسته وزارت علوم برد و با ارایه یک بخشنامه مسأله را روانه مراکز تحت امر خود کرد و به اصطلاح مسأله را تا حد زیادی از سر خود باز کرد. و به همین خاطر "جریان" نظریه پردازی "و" تعالی تفکر "، به "نهادی" و سازمانی در دانشگاه ها تبدیل شد در حالی که این کار باید توسط گروهی از افراد متفکر و صاحب نظر به شکل یک "جریان" پویا حفظ می شد.

تفیلد کردن از روند توسعه فعالیت پژوهشی در دانشگاه های ایران و اعطای امتیازاتی شبیه به امتیازات پژوهشی، گره ای از مشکل نظریه پردازی نخواهد گشود. زیرا اعضای هیأت علمی برای فعالیت های پژوهشی، آموزش دیده اند، اما نظریه پردازی قابلیت آموزش به آن معنا را ندارد. بلکه اتفاقاً تقلید از توسعه پژوهشی می تواند آسیب های سختی به آن وارد کند.

- با توجه به اینکه برگزاری کرسی ها کار بسیار تخصصی و پیچیده ای به نظر می رسد، آیا دانشگاه اصفهان تاکنون در برگزاری کرسی های علمی موفق بوده است؟

با توجه به مباحث گذشته، به نظرم تا وقتی معیارهای نظریه پردازی (که در دومین پرسش اشاره شد) تدوین نشود، ارزیابی آسان نیست.

آدرس: دانشگاه اصفهان، سازمان مرکزی، معاونت پژوهش و فناوری، مرکز نظریه پردازی، تقد و مناظره **تلفن:** 37932768 **دورنما:** 37932170

Email: Idea@res.ui.ac.ir

<http://tcui.ui.ac.ir/index.aspx>

حوزه معاونت پژوهش و فناوری
دفتر نظریه پردازی، نقد و مناظره

گفتگو و مصاحبه

گفت و گو با دکتر رسول رکنی زاده عضو هیات علمی گروه فیزیک

- شما مهمترین مانع یا موانع در مسیر نوآوری و نظریه پردازی را چه می‌دانید؟

مهمترین مانع خود کسانی‌هایی هستند که از آنها انتظار نظریه پردازی می‌رود؛ ما برای تفکر اصیل تربیت نشده‌ایم. ساختارهای سازمانی هم برای انسان متفکر بستر مناسبی نیست، زیرا بر نظام علمی ما، ساختار اداری و غیر علمی حاکم است. نظریه پردازی عبور از رسم زمانه است و سازمان‌های ما مقید کننده به رفتاری طبق رسم معهودند. البته این ساختار اداری برای عامه افرادی که در این ساختارها به کار مشغولند، مفید و ضروری است، اما برای خواص متفکران به شدت دست و پا گیر است. در یک کلام "نظریه پردازان" آزادگانند. شناسایی این افراد اولین و ضروری ترین کار برای جریان نظریه پردازی است.

- تعریف شما از نظریه چیست؟

نظریه یا Theory را در "فرهنگ وبستر" به صورت زیر معنا کرده است.

«ایده یا مجموعه‌ای از ایده‌ها که قصد تبیین واقعیات یا رویدادها را دارند».

در واقع نظریه Theory یا Speculation، پاسخی است که متفکری به سئوالاتی واقعی می‌دهد، اما بُرد این پاسخ فراتر از پرسش‌های خاصی است که در مقابل متفکر مطرح شده است. نظریه‌ها معمولاً در آغاز ناشی از یک فرد متفکرند، اما در طول زمان تدوین می‌شوند و شکل کمال یافته به خود می‌گیرند. مثلاً نظریه مکانیک کلاسیک نیوتون، گرچه مهمترین پاسخ نیوتون به مسأله جاذبه زمین است، اما تکامل این نظریه تا سال‌ها پس از او ادامه یافت تا توانست قابلیت خود را برای حل مسایل بسیار متنوع اثبات کند. یا نظریه کانت در فلسفه، توسط پیروانش در حوزه‌هایی به کار رفت و قابلیت خود را نشان داد که در شکل اولیه این فلسفه وجود نداشتند.

- رابطه نظریه با نقد، مناظره و نوآوری کدامند؟ نظریه پردازی با زندگی واقعی و جاری روزانه چه ارتباطی دارد؟

"نظریه‌ها" نگاه به آینده دارند و "نقدها" نگاه به گذشته. در نقد ما آنچه پیش از این ارایه و اجرا شده است را مدنظر داریم و قصدمان

اصلاح همان ساختار است در حالی که در "نظریه" نگاه روبه جلو برای برطرف کردن سئوالات امروز ما است. به طور تاریخی بسیاری از "نظریه‌ها" از نقد عمیق گذشته حاصل شده‌اند، اما این ارتباط ضروری نیست، که هر جا نقد داشته باشیم ضرورتاً نظریه‌ای متولد می‌شود.

بنابراین نقدهای عمیق در طول تاریخ کمک‌های شایانی به رشد نظریه‌ها داشته‌اند. مثلاً مهمترین نظریه‌های کانت در حین "نقد عقل محض" یا نقد شیوه‌ی اندیشیدن شکل می‌گیرد.

اما در نظام صدرایی، پرسش‌های اساسی خود او و به ویژه پرسش‌های کلامی (نه ضرورتاً فلسفی) او را به حکمت متعالیه می‌رساند.

آدرس: دانشگاه اصفهان، سازمان مرکزی، معاونت پژوهش و فناوری، مرکز نظریه پردازی، نقد و مناظره **تلفن:** 37932768 **دورنما:** 37932170

Email: Idea@res.ui.ac.ir

<http://tcui.ui.ac.ir/index.aspx>

حوزه معاونت پژوهش و فناوری
دفتر نظریه پردازی، نقد و مناظره

گفتگو و مصاحبه

گفت و گو با دکتر رسول رکنی زاده عضو هیات علمی گروه فیزیک

- موقعیت و وضعیت کشور ما در تولید علم و نظریه پردازی را چگونه ارزیابی می کنید؟

کشور ما میراثی قدرتمند از متفکران اصیل دارد که نشان گر وجود بنیه ای توانا برای نظریه پردازی است. اما همانطور که اشاره شد، تاریخ مواجهه ما با مدرنیته (به عنوان یکی از عظیم ترین، موثرترین و پردوام ترین نظریه ها) در دوران حاضر، به دلیل شرایط تاریخی، از سر خودباختگی بوده است. میراث گذشته فقط وسیله افتخار و مباهات شده است نه چراغی برای روشن کردن آینده. پس از انقلاب اسلامی، سرعت ما در کشف دستاوردهای مدرنیته و مشارکت در توسعه آن (ورودی قابل قبول به فرایندهای تولید علم و تکنولوژی) نسبتاً خوب بوده است. این کار تا حدودی ما را از احساس خود کم بینی ها نسبت به جهان مدرن خارج کرده است. از اینجا به بعد لازم است این مشارکت توأم با نقد و بازساخت همه ره آوردهای مدرنیته، به قصد کمک به موانع پیش روی حیات طیبه برای بشر از طریق گشودن چشم اندازی نوین به عالم و آدم است. نظریه پردازی نیازمند روح آزادگی، از خود گذشتگی، شجاعت و ورود به راه های نرفته و نکوفته است. مردم ایران پس از انقلاب اسلامی، تا حدودی به این بخشی از این خصلت ها دست یافته اند، اما هنوز راهی طولانی در پیش دارند که بخش بزرگی از آن به عهده دانشگاهیان و حوزویان است و بخشی بسیار مهم آن به عهده مسئولان نظام است.

- به نظر شما آیا ساختار نظام پژوهشی ما از ظرفیت های لازم برای تولید نظریات نو در عرصه های مختلف علمی برخوردار است؟ موانع، مشکلات و آسیب ها کدامند؟

همانطور که گفتیم اگر ما متفکران اصیل را بیابیم، نظام های آموزشی و پژوهشی ما می توانند به تناسب تغییر یابند. نظام فعلی برای اینکار ساخته نشده است، اما مانع اصلی برای تولید تفکر این نظام ها نیستند.

- چه بستری را برای رسیدن به وضعیت مطلوب در نظریه پردازی، نقد و مناظره لازم می دانید؟ برای رفع مشکلات چه راهکارهایی پیشنهاد می فرمایید؟

الف- یافتن الگوها و معرفی آنها؛

ب- به تناسب آن الگو ساختارهای کوچک و خارج از چارچوب اداری مهیا کردن؛

آدرس: دانشگاه اصفهان، سازمان مرکزی، معاونت پژوهش و فناوری، مرکز نظریه پردازی، نقد و مناظره **تلفن:** 37932768 **دورنمار:** 37932170

Email: Idea@res.ui.ac.ir

<http://tcui.ui.ac.ir/index.aspx>

حوزه معاونت پژوهش و فناوری
دفتر نظریه پردازی، نقد و مناظره

گفتگو و مصاحبه

گفت و گو با دکتر رسول رکنی زاده عضو هیات علمی گروه فیزیک

ج- پایین آوردن هزینه نظریه پردازی برای متفکران، به خصوص کسانی که در علوم انسانی به کار مشغولند. هر چند این هزینه‌ها را نمی‌توان به صفر رساند و در تاریخ همه متفکران و نظریه پردازان (به ویژه در کشورهای در حال توسعه) با این هزینه‌ها مواجه بوده و خواهند بود. نظام اسلامی به ویژه دانشگاه‌ها و حوزه‌ها باید از ورود غیر متخصصان به مباحث علمی با صیانت از حریم مراکز علمی جلوگیری کنند؛
د- نظریه پردازان را باید به عنوان مهمترین سرمایه‌های یک جامعه به حساب آورد. حفاظت از حضور آنها در جامعه بیشترین تأثیر را بر نسل علمی آینده خواهد داشت.

- **پیرو بحث قدیمی مقاله‌های ISI و رابطه شمار مقالات ISI با توسعه علمی؛ به نظر شما رابطه این دو مقوله چگونه است؟**
مقالات ISI صرفاً نماد توانایی حضور ما در سطح علمی و بین‌المللی است. در طول حدود ۲۵ سال گذشته (که زمان زیادی نیست) و با توجه به هزینه‌های بسیار ناچیزی که در امر پژوهش شده است، دانشگران ایرانی به خوبی بر خود کم بینی خود غلبه کرده‌اند و در سطح تولید مقاله سری در سرها در آورده‌اند. اما مقاله ISI در کشور و ما در کشورهای توسعه یافته تا حدودی معنایی متفاوت دارد. در کشور ما در مجلات ISI نوشتن هدف بیشتر پژوهش‌هاست و در کشورهای توسعه یافته، محصول فرعی پژوهش‌هاست. نوشتن در سطحی که داوران متخصص، مقالات را داوری و ارزش گذاری کنند، کاری ارزشمند است، اما توقف در این سطح مناسب نیست. به هر حال برای غلبه بر لختی ارايه پژوهشی در کشور ما و سیاست‌گذاری برای ورود به جامعه علمی جهانی و سوار شدن بر قطاری شتابان، چاپ مقاله ISI کاری بوده است کارستان! اما باید پس از این خودباوری وارد پاسخ گویی به پرسش‌های مهم علمی (وبومی) به صورت حرفه‌ای شد، که البته سرمایه‌گذاری در این راستا باید توسط دولت انجام شود و قابل مقایسه با سرمایه گذاری برای تولید مقاله نیست. برای این کار عزمی ملی لازم است و مهمتر از آن درکی از کار حرفه‌ای در راستای توسعه همه جانبه، که هنوز در مدیران بلند پایه‌ی ما شکل نگرفته است.

- **شما در مقام یک استاد در مسیر کمک به تولید علم و اندیشه و نظریه پردازی؛ چه اقدامات و برنامه‌هایی در دست دارید؟**

من تلاش می‌کنم که بر عنصر تفکر در سخنرانی‌ها و درس‌های متعدد برای دانشجویان و همکاران تأکید کنم. نقد وضع کنونی تفکر شاید گامی اولیه باشد، ولی ضروری است.

- **رابطه نظریه و نوآوری کدامند؟**

آدرس: دانشگاه اصفهان، سازمان مرکزی، معاونت پژوهش و فناوری، مرکز نظریه پردازی، تقد و مناظره **تلفن:** 37932768 **دورنما:** 37932170

حوزه معاونت پژوهش و فناوری
دفتر نظریه پردازی، نقد و مناظره

گفتگو و مصاحبه

گفت و گو با دکتر رسول رکنی زاده عضو هیات علمی گروه فیزیک

نوآوری مفهومی کاملاً عمومی است و بیشتر به فرهنگ سازی در بین عموم مردم وابسته است. "نوآوری" یک فرهنگ است که در همه‌ی بخش‌های جامعه باید به صورت یک ارزش در آید. اما نظریه پردازی کاری است که از انسان‌های خاص که از نظر هوش و توانایی شخصیتی و علمی از خواص یک جامعه هستند بر می‌آید و نمی‌توان از عموم مردم آن را توقع داشت. هر چند در جامعه‌ای که نوآوری یک ارزش و فرهنگ است، شانس تولید نظریه‌ها بیشتر است.

- ایرادهای نظام آموزش و پژوهش ما کدامند؟ شما برای رفع این مشکلات چه راهکارهایی پیشنهاد می‌فرمایید؟
مهمترین نقصان نظام آموزشی و پژوهشی ما تقلیدی بودن محض آن است ما نمی‌دانیم، چرا دوره‌های آموزشی ما و مقاطع مختلف آن به این شکل اند و صرفاً آن را از یک نظام خاص نسخه برداری کرده‌ایم. استفاده از تجربه‌های دیگران بسیار خوب است، اما به شرط آنکه در جایگاهی بایستیم که بدانیم چه چیز برایمان مناسب و کدام نامناسب است. اما به چنین بلوغی دست نیافته‌ایم. شاید اولین گام در نظریه پردازی برای کشور ما نظریه پردازی در خصوص نظام آموزش و پژوهش باشد، به طوری که نتیجه‌ی آن بازشناخت همه عناصر این نظام و نقد مشکلات اساسی آن توسط متخصصان دانشگاهی است.
ما به عنوان صاحبان و برنامه ریزان این نظام آموزشی، به دانش جویان خود القا می‌کنیم که تفکر فراسوی نظام مرسوم ممنوع است، راه را بر نوآوری و خلاقیت می‌بندیم.

- روند نظریه پردازی در خارج از کشور به ویژه آلمان که خود شما آن جا تحصیل کرده‌اید چگونه است، آیا در خارج از کشور نیز این گونه است؟

روند جهان غرب به ویژه دانشگاه‌ها و مراکز علمی شناسایی پتانسیل‌ها و توانایی‌ها و ایجاد نهادهایی در پیرامون انسان‌هایی با قابلیت نظریه پردازی است. آنها در سال‌های اخیر این افراد را از میان همه دانش آموختگان در سطح جهان شناسایی و به مراکز خود جلب می‌کنند، سپس پول و امکانات را در پیرامون وی متمرکز می‌کنند و به این ترتیب شانس این که در میان این افراد نظریه پردازانی به وجود آیند بسیار بالا می‌رود.

کشور ما در شناسایی این افراد بسیار ضعیف است. بنیاد نخبگان مسئولیت چنین کاری را به عهده دارد اما هنوز تا وضع مطلوب بسیار فاصله داریم. به ویژه، همانطور که اشاره کردم، ما معیارهای مناسبی برای تشخیص چنین پتانسیل‌هایی نداریم.

آدرس: دانشگاه اصفهان، سازمان مرکزی، معاونت پژوهش و فناوری، مرکز نظریه پردازی، نقد و مناظره **تلفن:** 37932768 **دورنما:** 37932170

حوزه معاونت پژوهش و فناوری

دفتر نظریه پردازی، نقد و مناظره

گفتگو و مصاحبه

گفت و گو با دکتر رسول رکنی زاده عضو هیات علمی گروه فیزیک

- دبیرخانه هیات حمایت با قواعدی که وضع کرده، تلاش کرده تا فضای بازی را که مدّ نظر شما است، ایجاد کند، شما این فضا را چگونه دیدید.
من برای نظریه پردازی مشکلی با ساختار ندارم، مشکل من در خود من است که باید سطح مسئولیت پذیری برای "تفکر اصیل" را در خود بالا ببرم. به اعتقاد من "تفکر اصیل" یک مسئولیت سنگین است.

- آیا شما پیشنهادی برای ترویج این فضا در جامعه دارید؟

همانطور که گفتم دعوت از متفکران و نظریه پردازان ایرانی و خارجی بهتر از دستورالعمل‌ها و بخشنامه‌ها کارساز است. متأسفانه فضای دانشگاه‌ها، به دلیل تأثیر از عوامل سیاسی بیرون از دانشگاه، خیلی مستعد برای دعوت از اهل فکر و نظریه پردازان نیست. سیاست زدگی باری سنگین به دوش مراکز علمی وارد می‌آورد، که ما را در دعوت از نظریه پردازان معدودی که در کشور داریم با مشکل مواجه می‌کند. اما به هر حال در حد مقدمات باید اقدام کرد. شاید با دعوت از متفکران خارجی با برنامه‌ریزی مناسب، کم کم راه باز شود و بتوان الگوهای را به اساتید و دانشجویان ارایه کرد.

- در علوم انسانی تعدادی از اساتید، ریشه‌ی برخی رشته‌ها مانند روانشناسی و جامعه‌شناسی را در جای دیگری می‌بینند و عقیده دارند که این رشته‌ها از اساس بومی نیستند و بنیادهای غربی دارند و می‌گویند این‌ها نمی‌توانند در فرهنگ دیگری ریشه کنند، نظر شما چیست؟

این دوستان، حتی همین نظر را از مغرب زمین گرفته‌اند. چون بعضی فیلسوفان علم (و نیز کسانی که در جامعه‌شناسی معرفت کار می‌کنند) معتقدند که نظریه‌های علمی در علوم انسانی، محصول دیدگاه‌ها و نظام‌های فرهنگی یک جامعه است. بعضی دیگر از متفکران مغرب زمین، معتقدند که علم ممکن است در یک فرهنگ و توسط انسان‌هایی با عقایدی خاص تولید شود، اما اگر به معنی واقعی "علم" باشد، مستقل از آن خاستگاه، نشو و نما خواهد داشت و در همه فرهنگ‌ها مقبولیت می‌یابد. در واقع این عزیزان، معتقد به رویکرد اول هستند و ما هنوز استدلالی که فصل الخطاب باشد، از هیچکدام از این دو گروه ندیده‌ایم. متأسفانه این عزیزان به نظریه اول، رنگ دینی و سیاسی می‌زنند که کاری نادرست است.

آدرس: دانشگاه اصفهان، سازمان مرکزی، معاونت پژوهش و فناوری، مرکز نظریه پردازی، نقد و مناظره **تلفن:** 37932768 **دورنما:** 37932170

حوزه معاونت پژوهش و فناوری
دفتر نظریه پردازی، نقد و مناظره

گفتگو و مصاحبه

گفت و گو با دکتر رسول رکنی زاده عضو هیات علمی گروه فیزیک

از این رو به این عزیزان باید توصیه کرد، که به جای غربی و شرقی کردن فلسفه، روانشناسی و دیگر علوم انسانی، ره آوردهای علمی خود را ارایه کنند و با عرضه الگوها راهی تازه و عملی بگشایند و گرنه مباحثشان در سطح یک گفتگوی ذهنی باقی می ماند و حتی (به فرض محال) اگر بتوانند برای دیدگاه اول استدلالی قوی ارایه کنند، نمی توانند به این علوم چیزی بیفزایند.

- جناب آقای دکتر، درباب نظریه، نظریه پردازی و مفاهیم مبهمی از این قبیل تعاریف زیادی ارایه می شود که هر یک بر جنبه هایی از این مفهوم پر ابهام تأکید می گذارند. به نظر شما نظریه پردازی در یک تعریف جامع و مانع کدام است؟
نمی توان برای این مفاهیم، تعریف جامع و مانعی ارایه کرد (شاید برای هیچ مفهومی که مربوط به "فرهنگ" می شود مانند خود «فرهنگ» نتوان تعریف درستی ارایه کرد). اما در مباحث گذشته تا حدودی دیدگاه خود را در این خصوص بیان کردم. اما تعریف عملیاتی (پراگمانستی) از نظریه پردازی ارایه راه حل هایی است که "جامعه علمی" در همه جهان آن را قابل اعتنا بشناسد و دنبال کردن آن را به گونه ای وسیع در دستور کار خود قرار دهد. نظریه پردازی در عصری که علم هویتی جمعی و جاری دارد، بستگی به اقبال متفکران (به ویژه تأثیر گذاران) آن شاخه تخصصی به آن نظریه دارد و این کاری زمان بر است. بنابراین نظریه پرداز اولاً باید به کار خود ایمان داشته باشد و ثانیاً در ارایه آن از طریق نوشتن مقاله ها کتاب ها و شرکت در مجامع علمی بسیار کوشا باشد. نظریه های بزرگ و کوچک باید از طریق جامعه علمی به رسمیت شناخته شود و جامعه علمی برای این کار قواعد خاص خود را دارد.

- با این تعاریف، در مجموع وضعیت ما در نظریه پردازی در علوم انسانی چگونه است؟
ما هنوز در نظریه پردازی در ابتدای راهیم، اما امیدواریم. به ویژه لازم است افراد باهوش و مستعد از مدارس شناسایی و به سمت رشته های علوم پایه (اعم از علوم طبیعی و انسانی) تشویق شوند. نظریه پردازی فقط از انسان هایی با هوش بالا و ویژگی های ذهنی خاص برمی آید و انتظار عمومی نمی توان داشت.

- پایان نامه های کارشناسی ارشد و رساله های دکتری یا تحقیقات و پژوهش هایی از این قبیل چه جایگاهی در رشد علمی ما دارند؟

آدرس: دانشگاه اصفهان، سازمان مرکزی، معاونت پژوهش و فناوری، مرکز نظریه پردازی، تقد و مناظره **تلفن:** 37932768 **دورنما:** 37932170

حوزه معاونت پژوهش و فناوری
دفتر نظریه پردازی، نقد و مناظره

گفتگو و مصاحبه

گفت و گو با دکتر رسول رکنی زاده عضو هیات علمی گروه فیزیک

پایان نامه‌ها قطعاً موثرند، هر چند برای بدست آوردن ثمراتی محدود باید باغ‌هایی پر از درختان بی ثمر یا کم ثمر را آبیاری کرد. امیدوارم در آینده‌ای نه چندان دور این فضای به شدت کمیت گرا جای خود را فضایی کیفیت گرا بدهد و با هدایت تحصیلی مناسب سرمایه گذاری‌های روی افراد مستعد و محدود، اما بسیار موثر انجام شود.

- آیا شمار مقالات ISI را نشانه رشد علمی می دانید؟

شمار مقالات ISI با کیفیت بالا (نه هر مقاله ISI)، رشد علمی را نشان می‌دهد اما برای توسعه علمی به کارهای حرفه‌ای تری نیازمندیم که در مباحث گذشته اشاره کرده‌ام.

- به نظر شما چرا در کشور ما و در میان محققان و پژوهشگران این انگیزه و کشش به چشم نمی‌خورد که بیایند و نظریه، دیدگاه، ایده یا نقد خود را در عرصه عمومی اهل علم و تخصص مطرح کنند؟

اگر کسی به واقع نظریه پرداز باشد، به نحوی این کار را خواهد کرد و انگیزه کافی برای نوشتن کتاب و مقاله و ارایه نظر خود را خواهد داشت. بنابراین در پاسخ باید بگویم چون ما به واقع نظریه پرداز جدی کم داریم. همیشه به یاد داشته باشید اگر کسی به واقع نظریه پرداز باشد از نقد نظریه‌اش، که به مطرح شدن و فراگیر شدن آن منجر می‌شود، استقبال می‌کند اگر کسی شرایط اجتماعی را مانع طرح نظریه‌هایش معرفی کرد، به احتمال زیاد چیزی در چنته ندارد. البته همان‌طور که اشاره کردم هر قدر بتوان در یک جامعه هزینه‌ی نظریه پردازی را کاهش داد، شانس بیشتری برای ظهور نظریه پردازان داریم. اما به هر حال معتقدم نظریه پرداز باید بداند که برای نظریه‌های واقعی از همان ابتدای طرح آن تشویق و تمجید نخواهد دید. اما با توجه به گستردگی فضاهای مجازی (که اتفاقاً امروزه بُرد بیشتری دارد) نمی‌توان گفت که نظریه‌ام را نمی‌توانم مطرح کنم.

- موانع پیش روی اساتید ما برای ورود به عرصه نظریه پردازی، نقد و مناظره را چه می‌دانید؟

در پرسش‌های قبلی اشاره کردم. چاه باید از خود آب داشته باشد. این آب راه خود را بین سنگلاخ‌ترین مسیرها می‌یابد کافی است نگاهی به تاریخ متفکران در کشور مان و دیگر کشورها، و شرایط اجتماعی و سیاسی و اقتصادی‌شان در زمان طرح نظریه‌هایشان، داشته باشید. بزرگترین مانع ما عدم ورود به ساحت تفکر و پذیرفتن مسئولیت آن است. برای مسئولیت پذیری انسان نیاز به اقدام و عمل دارد:

آدرس: دانشگاه اصفهان، سازمان مرکزی، معاونت پژوهش و فناوری، مرکز نظریه پردازی، نقد و مناظره **تلفن:** 37932768 **دورنما:** 37932170

حوزه معاونت پژوهش و فناوری

دفتر نظریه پردازی، نقد و مناظره

گفتگو و مصاحبه

گفت و گو با دکتر رسول رکنی زاده عضو هیات علمی گروه فیزیک

«قل انما اعظکم بواحدة ان تقوموا لله مثنی و فرادی ثم تتفکروا...»
سخن آخر را از مولانا در دیوان شمس نقل می‌کنم که سختی اندیشه‌ورزی را به زیبایی بیان می‌کند:

چنین اندیشه را هر کس نهاد دامی به پیش و پس
گمان دارد که در گنجد به دام و شست اندیشه
چو هر نقشی که می‌جوید ز اندیشه همی‌روید
تو هر نقش را مپرسست و خود پیرست اندیشه
جواهر جمله ساکن بُد همه همچون اماکن بود
شکافید این جواهر را و بیرون جست اندیشه
جهان کهنه را بنگر گهی فربه گهی لاغر
که درد کهنه زان دارد که نوزاد است اندیشه

از حضرت تعالی به سبب فرصتی که برای این گفتگو به ما دادید متشکریم.

آدرس: دانشگاه اصفهان، سازمان مرکزی، معاونت پژوهش و فناوری، مرکز نظریه پردازی، نقد و مناظره **تلفن:** 37932768 **دورنما:** 37932170

Email: Idea@res.ui.ac.ir

<http://tcui.ui.ac.ir/index.aspx>